

ВІДГУК

Офіційного опонента

на дисертацію Гнилянської Ольги Василівни на тему: **“Фінансово-економічне забезпечення виробничо-господарського процесу у м'ясопродуктовому підкомплексі АПК”**, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю **08.00.03 – економіка та управління національним господарством**

1. Актуальність теми дослідження

Аграрно-промисловий комплекс національної економіки – це багатфункціональна система економічних взаємовідносин, спрямована на задоволення потреб населення у продовольстві. Зважаючи на специфічні особливості розвитку сільського господарства країни, пов'язані із його залежністю не лише від суб'єктивних організаційних, адміністративних, економічних та інших факторів, але й від об'єктивних природних, кліматичних, географічних умов, згадана сфера потребує постійної державної підтримки та стимулювання. Причому така підтримка повинна носити як прямий характер, так і опосередкований. Зауважимо, що пряме державне регулювання у межах ринкової економіки не відзначається популярністю та дієвістю за винятком того ж таки АПК, адже у багатьох розвинутих країнах світу держава бере на себе обов'язки щодо дотування та фінансового забезпечення суб'єктів агропромислових взаємин. Що ж стосується опосередкованого державного регулювання, то воно є значно складнішим і проявляється у побудові сприятливого соціально-економічного середовища поступу аграрних взаємовідносин.

У будь-якому випадку вихідною стадією підтримки та стимулювання сільськогосподарського виробництва економіки держави є правове забезпечення, що базується на засадах національних концепцій, стратегій та програм. Однією із таких є Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року. Положення цієї Програми доводять те, що

аграрний сектор (сільське господарство, харчова і переробна промисловість) забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни, формує 17 відсотків валового внутрішнього продукту та близько 60 відсотків фонду споживання населення. Крім того, аграрний сектор є одним із основних бюджетоутворювальних секторів національної економіки, частка якого у зведеному бюджеті України за останні роки становить 8-9 відсотків, а також займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту.

Сільське господарство сприяє розвитку інших галузей, які поставляють засоби виробництва та споживають продукцію сільського господарства як сировину, а також надають транспортні, торговельні та інші послуги. Особлива роль аграрного сектору в соціально-економічному житті країни обумовлюється унікальним поєднанням сприятливих природно-кліматичних умов та геостратегічним положенням, спроможністю України зайняти вагомe місце на міжнародному продовольчому ринку. Сільськогосподарська діяльність провадиться майже на всій території країни. Зокрема у сільській місцевості проживає третина загальної кількості населення, причому у галузі зайнято 4 млн. осіб із числа сільського населення.

Однак ситуація, що склалася в галузі на даний час, не дає змоги подолати негативні явища. У 1991-1999 роках виробництво сільськогосподарської продукції зменшилося в 2,1 раза, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах – в 3,4 раза. Такий спад виробництва став загрозливим для гарантування продовольчої безпеки країни. В умовах зниження платоспроможності населення калорійність середньодобового споживання в розрахунку на одну особу зменшилася в 1999 році на 29 відсотків (порівняно з 1990 роком) і становила 2565 ккал, наблизившись до міжнародного критерію з порогу бідності (2500 ккал). Споживання основних протеїновмісних продуктів (м'яса та риби) при цьому зменшилося в 2-2,4 раза, вітаміновмісних продуктів (плодів, ягід і винограду) – в 2,1 раза. Певна стабілізація і нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції у 2000-2015 роках дали змогу підвищити рівень споживання основних продуктів харчування на душу

населення, однак він залишається значно нижчим не лише від раціональних, але і від мінімальних норм.

Виходячи із наведеного, можна стверджувати про виключну актуальність тематики представленого до захисту дисертаційного дослідження. Адже результати, отримані у ході подібних наукових робіт можуть стати теоретико-прикладною базою реформування національного агропромислового комплексу (АПК) на базі застосування найкращих світових зразків.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх новизна

Характеризуючи представлену до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук дисертацію Гнилянської Ольги Василівни слід відмітити, що дана робота є закінченим науковим дослідженням, у якому на високому фаховому рівні вирішується важлива науково-практична проблема, яка стосується пошуку та обґрунтування напрямів удосконалення системи фінансово-економічного забезпечення м'ясопродуктового підкомплексу АПК.

У даній роботі автор чітко обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила об'єкт, предмет, мету, основні завдання дослідження та його методологічний апарат.

Розглядаючи структуру дисертаційної роботи варто акцентувати, що вона характеризується повноцінним охопленням досліджуваної проблематики. Зокрема, у першому розділі дисертаційної роботи відображається функціонально-економічна природа м'ясопродуктового підкомплексу агропромислового комплексу регіону і його фінансове забезпечення, крім того в цій частині дослідження увага автора сконцентрована на характеристичі теоретико-методологічного підґрунтя формування регіонального АПК в системі економічних відносин території, а також на фінансово-економічних підходах і концептуальних положеннях підтримки прогресивних виробничо-технологічних ланцюжків у м'ясопродуктовому підкомплексі АПК.

У цьому контексті автор зауважує, що побудова та правильна структуризація системи фінансового забезпечення м'ясопродуктового підкомплексу регіонального АПК лежить у площині формування та реалізації державної агростратегії. Адже ступінь фінансування територіальних аграрних утворень у більшій мірі залежить від прогресивності державної політики розвитку сільського господарства. На наше переконання, наріжним каменем такої політики може бути її зосередження навколо стимулювання прогресивних продуктивних ланцюжків аграрно-промислового виробництва (наприклад, замкнених циклів). Пояснюється це тим, що регіональні агрохолдинги, які ґрунтують свою діяльність на основі замкнених циклів, для прикладу у межах м'ясопродуктового підкомплексу, займаються і рослинництвом і тваринництвом, а тому з однієї сторони можуть розраховувати на бюджетно-податкові преференції стосовно кожної із сфер, а – з іншої, диверсифікують виробничо-економічний потенціал, а тому здатні самостійно регулювати процеси ціноутворення та претендувати на кредитні ресурси й ресурси міжнародних організацій (С. 24-28).

Аналітична частина наукового дослідження присвячена проведенню комплексного оцінюванню кількісних параметрів перспективності м'ясопродуктового виробництва Львівщини, аналізу фінансового забезпечення м'ясопродуктового підкомплексу АПК Львівській області і оптимізації фінансово-економічного регулювання м'ясопродуктового виробництва. На думку дисертантки м'ясопродуктовий підкомплекс регіонального АПК Львівщини є важливою складовою її економіки, адже безпосередньо впливає як на обсяги валового продукту регіону, так і на показники бюджетних надходжень. Разом із тим аналіз системних показників доводить тезу про те, що без належної державної підтримки м'ясопродуктове виробництво може опинитися під загрозою тривалої депресії. Наведене засвідчує гостру необхідність у виявленні додаткових резервів розвитку досліджуваного підкомплексу АПК з однієї сторони та вирішення поточних проблем його функціонування – з іншої. Зокрема чи не найбільшою загрозою поступу

м'ясопродуктового виробництва Львівської області слід вважати зменшення поголів'я великої рогатої худоби і як наслідок падіння обсягів виробництва яловичини. Вважаємо, що сьогодні вирішення цієї проблеми є ключем до виводу м'ясопродуктового підкомплексу агропромислового комплексу Львівщини на передові позиції в Україні та гарантування його соціального й фінансово-економічного прогресу (С. 126).

У третьому розділі роботи наводяться пропозиції автора відносно активізації процесів фінансово-економічного стимулювання прогресивних виробничо-технологічних ланцюжків у м'ясопродуктовому підкомплексі АПК в частині адаптації організаційно-економічного механізму АПК до сучасних умов м'ясопродуктового виробництва, удосконалення фінансового забезпечення м'ясопродуктового підкомплексу АПК регіону і фінансово-економічного розвитку замкнутих циклів у м'ясопродуктовому підкомплексі АПК Львівщини. Саме у цій частині дослідження дисертантка безальтернативно обґрунтовує те, що м'ясопродуктовий підкомплекс аграрно-промислового комплексу є потенційно визначальним сектором національної економіки. Він відзначається наявністю достатніх об'єктивних і суб'єктивних можливостей, здатних забезпечити економічний розвиток країни шляхом створення валового продукту, зменшення безробіття, підвищення добробуту селян тощо. Разом із тим, сьогодні м'ясопродуктове виробництво потребує застосування заходів державної підтримки, спрямованих на збільшення поголів'я великої рогатої худоби в дрібних сільських домогосподарствах та організації дієвих виробничо-технологічних циклів у середніх і великих фермерських господарствах. При цьому найбільш дієвими програмами державної підтримки АПК слід вважати ті, які базуються на принципах матеріального стимулювання. Під останнім насамперед варто розуміти широке впровадження важелів фінансового забезпечення, використання яких би гарантувало отримання економічних дивідендів у вигляді підвищення показників економічного розвитку територій (С. 179-180).

В цілому дисертаційна робота Гнилянської Ольги Василівни виконана на актуальну тему. Теоретична цінність даного дослідження полягає у комплексному визначенні базових положень функціонування м'ясопродуктового виробництва у структурі національного аграрно-промислового комплексу, та у науковому доведенні доцільності перепрофілювання конкретних фінансових засад стимулювання аграрного розвитку держави.

Практична цінність роботи обумовлюється низкою пропозицій прикладного характеру, покликаних зміцнити фінансову базу м'ясопродуктового підкомплексу АПК шляхом формування прогресивних виробничо-економічних технологій.

На основі проведеного у межах дисертаційної роботи дослідження автором особисто сформульовані нові наукові результати, що визначає її конкретний внесок в опрацювання задекларованої тематики. Зокрема, сутність основних результатів здобувача, що характеризуються науковою новизною полягає в такому:

- запропоновано механізм організаційно-економічного забезпечення процесів м'ясопродуктового виробництва на базі застосування замкнених виробничо-технологічних ланцюжків. Призначення згаданого механізму полягає у формуванні територіальними управліннями агропромислового розвитку інформаційних масивів щодо суб'єктів м'ясопродуктового підкомплексу регіонального АПК, які застосовують замкнуті виробничі цикли, з метою реалізації програм їхньої бюджетно-податкової підтримки;

- удосконалено методику мобілізації фіксованого сільськогосподарського податку, згідно якої зазначений платіж повинен акумулюватися у спеціальному фонді районних бюджетів із наступним його спрямуванням на фінансування програм агропромислового розвитку відповідних територій, у тому числі на фінансове забезпечення суб'єктів м'ясопродуктового виробництва;

- набули подальшого розвитку методологічні засади типології регіонів країни у відповідності до їхньої соціально-економічної спеціалізації задля

розроблення та впровадження державних і регіональних програм підтримки провідних галузей регіональних економічних систем на основі комплексного підходу та всебічного врахування індикаторів перспективності.

3. Достовірність та повнота викладу основних положень, висновків та результатів дослідження

Теоретичним і методологічним базисом дослідження стали фундаментальні надбання сучасної економічної науки, праці вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі фінансово-економічного забезпечення аграрно-промислового розвитку. Дослідження виконувалось на основі застосування загальнонаукових методів і прийомів: діалектичного методу, методу економіко-математичного моделювання, системного аналізу, економіко-статистичного методу, методів аналізу та синтезу, аксіоматичного методу.

Інформаційною базою дисертаційного дослідження є законодавчі акти Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, звіти Державної служби статистики, статистичні публікації міністерств і відомств, аналітичні документи, економічні огляди та результати власних досліджень автора.

Теоретичні напрацювання, які є результатами виконаного дисертаційного дослідження, використовувалися у навчальному процесі Львівської державної фінансової академії за програмами підготовки студентів базового напрямку “Економіка і підприємництво” при викладанні таких навчальних дисциплін: “Податкова система”, “Податковий менеджмент”, “Бюджетна система” (довідка № 01-13/1162 від 17.12.14 р.).

Практичні рекомендації, обґрунтовані у дисертаційній роботі, використовуються Департаментом агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації у процесі розроблення перспективних програм стимулювання м'ясопродуктового виробництва на основі застосування прогресивних виробничо-продуктових ланцюжків (довідка № 19-02/43 від 19.12.14 р.) та Управлінням агропромислового розвитку Пустомитівської

районної державної адміністрації Львівської області у межах реалізації програм розвитку тваринництва й нарощування поголів'я великої рогатої худоби (довідка № 2 від 18.02.15 р.).

За темою дисертаційного дослідження опубліковано 9 наукових праць (статті, тези доповідей), 5 з яких – у фахових виданнях, затверджених ВАК України. Загальний обсяг цих публікацій становить 2,78 д. а., з них понад 2,56 д. а. – особистий внесок автора.

4. Дискусійні положення та недоліки дисертації

Разом з тим дисертаційна робота Гнилянської Ольги Василівни відзначається наявністю окремих дискусійних моментів:

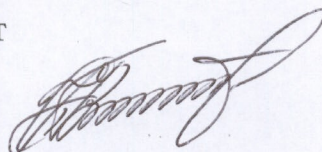
1. Окремі результати дисертаційного дослідження, задекларовані як наукова новизна, не розкриваються повністю по тексту роботи. Вважаємо, що усі пункти наукової новизни повинні знаходити своє повноцінне відображення у роботі, адже вони визначають особистий науково-практичний внесок автора у дослідження обраної тематики.
2. У другому розділі дисертації здобувачем проводиться економіко-математичний аналіз впливу трьох факторних ознак на результативну величину, якою є обсяг валової продукції сільського господарства. На нашу думку, таке дослідження варто було б локалізувати виключно на м'ясопродуктовому виробництві, а не в цілому на сільському господарстві. Це дало б можливість обґрунтувати ряд реформаторських заходів покликаних на стабілізацію фінансово-економічного забезпечення виробничо-господарського процесу саме у межах м'ясопродуктового підкомплексу національного АПК.
3. Доцільно було б підсилити окремі пункти наукової новизни конкретними аналітичними розрахунками, задля підвищення ступеня вірогідності впровадження пропонованих автором новацій.

Загальний висновок

Не зважаючи на поодинокі недопрацювання, дисертаційна робота Гнилянської Ольги Василівни виконана на належному науковому рівні,

відповідає вимогам ВАК України та паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, за якою вона представлена до захисту. Виходячи із зазначеного, здобувач Гнилянська Ольга Василівна заслуговує присвоєння їй наукового ступеня кандидата економічних наук.

Кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів та обліку
ПВНЗ «Галицька Академія»

Ковальова Г.В.

